

The University of Tehran Press

FALSAFEH

Online ISSN: 2716-974X

<https://jop.ut.ac.ir>

Criticism and semantic analysis of language based on the neurobiological structure of the mind in the thought of John Searle

Alireza Faraji

Associate Professor, Department of Philosophy, Payam Noor University, Tehran, Iran. Email: farajireza25@pnu.ac.ir

Article Info

Article Type:
Research Article
(215-234)

Article History:

Receive Date:
02 October 2025

Revise Date:
20 January 2026

Accept Date:
18 February 2026

Published online:
16 August 2026

Abstract

John Searle, a contemporary neuroscientist, as one of the most prominent analytical and cognitive philosophers, analyzed the framework of mind and consciousness based on the physical interactions of the brain, that is, nerve firings, and according to her belief, consciousness is the product of the high level of action and reaction of brain neurons, and the nervous structure and its actions are considered the low level of consciousness. According to Searle, one of the most important aspects of consciousness is the aspect of empathy that makes the conscious subject aware and related to the world outside himself. In Searle's philosophy, language is the most fundamental aspect of consciousness. According to him, language has both syntactic (synthetic) and semantic (semantic) characteristics. In order to better understand the language, he discussed speech verbs and language rules, which shows the role of language as the main factor of human communication and the development of consciousness. The relationship of the mind, as the place of establishment of consciousness, with language, as the exclusive tool of the conscious subject in order to express mental states, is something that Searle has paid special attention to based on the neurobiological method and offers a new explanation of it based on naturalistic principles. In the current research, we will analyze this problem, how can we reach the semantic concepts of language by relying on Searle's biological, neurological and philosophical teachings about the physical structure of the brain?

Keywords:

Searle, neurobiology, mind, language, intentionality

Cite this article: Faraji, A. (2026). Criticism and semantic analysis of language based on the neurobiological structure of the mind in the thought of John Searle. *FALSAFEH*, Vol. 24, No. 1, Spring-Summer 2026, Serial No. 46 (215-234).

DOI: <https://doi.org/10.22059/jop.2026.403532.1006952>

Publisher: The University of Tehran Press.

Introduction

The relationship between mind and language has been among the fascinating and questionable issues for philosophers, psychologists and neuroscientists. For this reason, each of these thinkers, relying on their own method, goals and tools, have studied this issue separately and according to the data of their specialized field.

For example, neuroscientists, relying on advanced devices, have dissected and studied the human brain, and by preparing accurate scans, they have identified the brain's neuronal interactions and, as a result, have provided various solutions to solve brain diseases. These explorations show the effect of the physiological knowledge of the brain on mental processes and states in a way that indicates a two-way relationship between these states and the topic of language.

On the other hand, deep research has been done in the field of language both physiologically and non-physiologically, the physiological aspect of which examines the language as one of the important parts of the human body, and the results show the effect of different brain areas on verbal structure and speech analysis. And the non-physiological aspect from the angles of linguistics, philosophy of language and language philosophies, has resulted in many achievements.

The main issue and question is where we want to study the mechanism of the two-way effect of mind (consciousness) and language. In other words, let's ask from this field how language affects the mind and brain? How is the range of vocabulary formed and how is balance between thought and language to convey concepts? Or: why damage to some areas of the brain causes disruption in the power of speech and language analysis? Or: People who are unable to speak (mute), in which part of their brain are they damaged and disordered? And what is the effect of awareness on language? And how does language affect the mind and consciousness? Such issues have always been strange and questionable for contemporary people. In the meantime, many scientists are looking for a way to find answers to the mentioned and similar questions by relying on MRI and fMRI devices and new technologies. Chalmers, Penrose, Riti are also among them. On the other hand, the famous contemporary linguist, Noam Chomsky, as well as cognitive philosophers such as George Lakoff, Mark Johnson, and Jerome Feldman, are trying to provide answers that are close to reality and true, considering the biological-neural and physical-chemical history of the brain.

Although some of Searle's arguments are not free from shortcomings, they are more consistent with what we are looking for. The attractiveness of Searle's work in examining the mind and consciousness lies in the fact that, more than any other issue, he seeks to analyze consciousness, and with an attitude that he called "biological naturalism", Regardless of the physicalist or non-physicalist bias, she considers consciousness to be the high-level feature of the low-level interactions of the brain: all conscious states are the result of neuronal processes in the brain and are realized in the brain (Smith, 2003,149).(feminine) The objection of scientists is that they radically discard one of the physical or metaphysical aspects in favor of another, but Searle's strength is in preserving both aspects of human existence. We know very well that all interactions take place in the physical brain and if there is no brain, there will be no mind and consciousness. But can this reality force us to deny consciousness in favor of the physical aspect of the brain? Searle, in the way of answering this question, the right and wrong attitudes of scientists and She made the philosophers before her think deeply and by highlighting some errors, she opposed the two general attitudes that caused, according to Searle, consciousness to appear as a mystery, not a scientific and philosophical question and problem. On the one hand, he recognized the error of dualism, which was laid by philosophers like Plato and Descartes. And on the other hand, he has highlighted the mistakes and deviations of the monotheists, one group of them is committed to matter and physicalism, and the other group considers the truth to be solely dependent on the non-physical.

Those thinkers relying on physicalism, by removing the mental and subjective aspect of truth, have moved towards behaviorism and functionalism. Reductionism and eliminationism is another radical consequence of this attitude that they see the mind and the brain as a single thing and reduce one to the other, and some groups eliminate one of them. It is like this that John Searle, by identifying the

strengths and weaknesses of each of the mentioned approaches, presents her new solution under the title of biological naturalism, which is a middle path based on biological developments and the resulting realities: I must emphasize that the attitude that I am presenting is different from materialism and dualism. A materialist rightly believes that the world is made up of physical particles in the force field, etc., but it leads to the fact that she mistakenly says that mental phenomena that are ontologically irreducible do not exist. They are something apart from the normal physical world in which we live, that is, something in addition to their physical foundations. (Searl, *Mind*, 126).

On the other hand, in his various works, Searle studied language with a special view of the philosophy of language and sees language in a two-way relationship with the mind. According to him, the philosophy of language is a part of the philosophy of the mind and the discussion of the mind is preferable to the language. But this result is not the reason that the language issue is unimportant for him. Because the importance of grammatical and ungrammatical structures of language for the development and excellence of the mind is undeniable, and it is mentioned in the book of speech verbs and the book of phrase and meaning as follows: "My approach to language issues is based on the assumption that the philosophy of language is a branch of the philosophy of mind. The ability of speech acts to present objects and state of affairs in the world is one of the examples of the biological and fundamental ability of the mind (or brain) to connect the organism with the world through mental states such as belief, will, and especially through action and sensory perception. (Searle, 1999, Vi).

Language is one of the objective outcomes of human consciousness. Man is the only creature that has the gift of language and can play a role in social institutions through it. Searle divides reality into two types, natural and institutional, in his book *Verbs of Speech*. He considers the role of language in the formation of any reality to be important and he comes to the conclusion that many human realities have linguistic roots. Language is the result of words and phonemes, and words have meaning. Language has two syntactic and semantic aspects, which plays a fundamental role in the discussion of artificial intelligence and the physiological structure of the brain, and as we will see, Searle criticizes those who believe in artificial intelligence and radical physicalists by separating the syntactic and semantic structure of language and consciousness. Therefore, by turning the secret of awareness into a problem of awareness and analyzing the correct linguistic structures, it helps us to find answers to the following questions:

1. What is the mind (consciousness) and what is its relationship with the physiological structure of the brain?
2. How can language as a set of speech rules be explained and investigated?
3. How can we analyze the relationship between mind and language with a neurobiological approach?

نقد و بررسی تحلیلی سمنتیکی زبان بر پایه ساختار نوروبیولوژیک ذهن در اندیشه جان سرل

علیرضا فرجی ✉

دانشیار گروه فلسفه دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. رایانامه: farajireza25@pnu.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

جان سرل، زیست عصب شناس معاصر، به عنوان یکی از برجسته ترین فلاسفه تحلیلی و شناختی، چارچوب ذهن و آگاهی را بر اساس فعل و انفعالات فیزیکی مغز، یعنی شلیک های عصبی، مورد تحلیل قرار داده و به اعتقاد وی، محصول سطح بالای کنش و واکنش نرون های مغز است و ساختار عصبی و کنش های آن، سطح پایین آگاهی به حساب می آیند. یکی از اصلی ترین جنبه های آگاهی از نظر سرل، حیث التفاتی است که فاعل آگاه را متوجه و مرتبط با جهان بیرون از خود می سازد. زبان در فلسفه سرل، بنیانی ترین وجهه حیث التفاتی آگاهی است. به باور او، زبان هم ویژگی نحوی (سینتیک) و هم معناشناختی (سمنتیک) دارد. به منظور درک بهتر زبان، بحث افعال گفتاری و قواعد زبانی را مطرح کرده که بر طبق آن، زبان چونان عامل اصلی ارتباط انسانی، نشان دهنده گسترش دامنه آگاهی است. رابطه ذهن، به عنوان محل استقرار آگاهی، با زبان، چونان ابزار اختصاصی فاعل آگاه در راستای بیان حالت های ذهنی، امری است که سرل با تکیه بر روش نوروبیولوژیک توجه ویژه ای به آن داشته و بر پایه مبانی طبیعت انگارانه، تبیینی نوین از آن ارائه می دهد. در پژوهش حاضر به تحلیل این مساله می پردازیم که چگونه با تکیه بر آموزه های زیستی، عصب شناختی و فلسفی سرل از ساختار فیزیکی مغز، می توان به مفاهیم سمنتیکی زبان رسید؟

نوع مقاله:

علمی - پژوهشی

(۲۱۵-۲۳۴)

تاریخ دریافت:

۱۰ مهر ۱۴۰۴

تاریخ بازنگری:

۳۰ دی ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۲۹ بهمن ۱۴۰۴

تاریخ انتشار:

۲۵ مرداد ۱۴۰۵

سرل، عصب زیست شناسی، ذهن، زبان، حیث التفاتی

واژه های کلیدی:

استناد: فرجی، علیرضا (۱۴۰۵). نقد و بررسی تحلیلی سمنتیکی زبان بر پایه ساختار نوروبیولوژیک ذهن در اندیشه جان سرل. *فلسفه*، سال ۲۴، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۴۰۵، پیاپی ۴۶ (۲۱۵-۲۳۴).

DOI: <https://doi.org/10.22059/jop.2026.403532.1006952>

۱. مقدمه

ارتباط میان ذهن و زبان از جمله مسائل جذاب و پرسش‌برانگیز برای فیلسوفان، روان‌شناسان و دانشمندان علوم اعصاب بوده است. به همین علت، هر کدام از این متفکران، با تکیه بر روش، اهداف و ابزار خاص خود، به شکل جداگانه و با توجه به داده‌های حوزه تخصصی‌شان، این مسأله را مورد ژرف‌کاوی قرار داده‌اند.

به عنوان مثال، دانشمندان علوم اعصاب با تکیه بر دستگاه‌های پیشرفته، مغز انسان را مورد کالبدشکافی و بررسی قرار داده و با تهیه اسکن‌های دقیق، فعل و انفعالات نورونی مغز را شناسایی و در نتیجه راهکارهای گوناگونی در راستای حل بیماری‌های مغزی در اختیار انسان معاصر قرار داده‌اند. این کاوش‌ها نشان دهنده تأثیر شناخت فیزیولوژیک مغز بر فرایندها و حالت‌های ذهنی است به نحوی که حاکی از رابطه دو سویه میان این حالت‌ها با مبحث زبان هستند.

از سوی دیگر، به ژرف‌کاوی در حوزه زبان هم به لحاظ فیزیولوژیک و هم غیرفیزیولوژیک پرداخته شده که جنبه فیزیولوژیک آن، زبان را چونان عضوی از اعضای مهم بدن انسان بررسی می‌کند و نتایج به دست آمده، تأثیر نواحی گوناگون مغزی بر ساختار کلامی و تحلیل گفتار را نشان می‌دهد و جنبه غیرفیزیولوژیک از زوایای زبان‌شناسی، فلسفه زبان و فلسفه‌های زبانی، دستاوردهای فراوانی را در پی داشته است.

مسأله و پرسش اصلی آن‌جاست که بخواهیم ساز و کار تأثیر دوسویه ذهن (آگاهی) و زبان را مورد بررسی قرار دهیم. به عبارت دیگر، از این حوزه پرسش کنیم که زبان به چه نحوی از ذهن و مغز تأثیر می‌گیرد؟ دامنه واژگان چگونه تشکیل می‌گردد و برقرار کردن تعادل میان اندیشه و زبان برای انتقال مفاهیم به چه نحوی صورت می‌گیرد؟ یا این‌که: چرا آسیب دیدن برخی نواحی مغز، باعث ایجاد اختلال در قدرت گفتار و تحلیل زبانی می‌شود؟ و یا: افراد دارای اختلال گفتاری (لال)، در کدام بخش از مغز خود دچار آسیب و اختلال هستند؟ و این‌که، تأثیر آگاهی بر زبان چیست؟ و زبان چگونه ذهن و آگاهی را مورد تأثیر قرار می‌دهد؟ این گونه مسائل همواره برای انسان معاصر عجیب و پرسش‌برانگیز بوده اند.

در این میان، دانشمندان فراوانی با تکیه بر دستگاه‌های MRI و FMRI و تکنولوژی‌های نوین، به دنبال راهی برای یافتن پاسخ به پرسش‌های یاد شده و مشابه آن می‌گردند. دیویدچالمرز، راجرپنروز و متخصصانی مانند ریتی نیز از این جمله هستند. از سوی دیگر زبان‌شناس معروف معاصر، نوام چامسکی و همچنین، فیلسوفان شناختی مانند جورج لیکاف،

مارک جانسون و جروم فلدمن با توجه به پیشینه زیستی - عصبی و فیزیکی - شیمیایی مغز، سعی دارند پاسخ‌های نزدیک به واقعیت و حقیقت را فراهم کنند.

هرچند برخی از استدلال‌های سرل خالی از کاستی نیست اما با آنچه ما در جستجوی آنیم، هماهنگی بیشتری دارد. جذابیت کار سرل در بررسی ذهن و آگاهی آن‌جاست که بیش از هر مسأله‌ای، در پی تحلیل آگاهی است و با نگرشی که خودش «طبیعت‌گرایی زیست‌شناختی» نامیده، فارغ از تعصب فیزیکیالیستی یا غیرفیزیکیالیستی، آگاهی (consciousness) را ویژگی سطح بالایی فعل و انفعالات سطح پایین تر مغز به شمار می‌آورد: همه حالت‌های آگاهانه معلول فرایندهای نورونی در مغزند و در مغز تحقق می‌یابند (Smith, 2003:149). ایراد دانشمندان آن‌جاست که به شکل رادیکال یکی از جنبه‌های فیزیکی یا متافیزیکی را به نفع دیگری کنار می‌زنند و حذف می‌کنند اما نقطه قوت سرل در حفظ هر دو جنبه وجود انسان است. به نیکی می‌دانیم که همه فعل و انفعالات در مغز فیزیکی می‌گذرد و اگر مغزی وجود نداشته باشد، ذهن و آگاهی هم وجود نخواهد داشت. اما آیا این واقعیت می‌تواند ما را مجاب کند که آگاهی را به نفع جنبه فیزیکی مغز انکار کنیم؟ سرل در مسیر پاسخ به این پرسش نگرش‌های درست و غلط دانشمندان و فیلسوفان پیش از خود را مورد ژرف‌اندیشی قرار داده و با برجسته کردن برخی خطاها به مخالفت با دو نگرش کلی پرداخته که باعث شده‌اند، به تعبیر سرل - آگاهی چونان یک راز پدیدار شود - نه پرسش و مسأله‌ای علمی و فلسفی.

وی از یک سو خطای دوگانه‌انگاری را تشخیص داده که سنگ بنای آن را فلاسفه‌ای مانند افلاطون و دکارت پی‌ریزی کرده‌اند. و از سوی دیگر، اشتباهات و کج‌راهه‌های یگانه‌انگاران را برجسته کرده که یک گروه از آن‌ها بر ماده و فیزیکیالیسم پای‌بند شده و گروه دیگر، حقیقت را صرفاً وابسته به امر غیرفیزیکی می‌دانند.

آن دسته از اندیشمندان متکی بر فیزیکیالیسم، با حذف جنبه ذهنی و ساجکتیو حقیقت، به سوی رفتارگرایی و کارکردگرایی حرکت کرده‌اند. تقلیل‌گرایی و حذف‌گرایی پیامد رادیکال دیگر این نگرش است که ذهن و مغز را یک امر واحد می‌بینند و یکی را به دیگری تقلیل می‌دهند و گروهی هم یکی از آن‌ها را حذف می‌نمایند. ایدئالیست‌های رادیکال نیز، محتویات ذهنی و ایده‌ها را امر اصیل می‌دانند که پس از زایل شدن بدن، در قالب روح به کار خود ادامه می‌دهند. از این‌رو، با حذف جنبه ذهنی، گرفتار ماتریالیسم در انواع آن و با حذف جنبه فیزیکی، دچار ایدئالیسم و ذهن‌گرایی خواهیم شد. چنین است که جان سرل، با شناسایی نقاط قوت و ضعف هر کدام از نحله‌های یاد شده، راهکار نوین خود را با عنوان «طبیعت‌گرایی زیست‌شناختی» ارائه می‌دهد که مسیر میانه‌ای است مبتنی بر تحولات زیستی و واقعیات منتج از آن: باید تأکید کنم نگرشی که در حال ارائه آن هستیم، متفاوت از ماتریالیسم و دوتالیسم است. فرد ماتریالیست به درستی بر این باور است

که جهان به تمامی از ذرات فیزیکی موجود در میدان نیرو و ... تشکیل شده، اما به آن می‌انجامد که به خطا می‌گوید: پدیده‌های ذهنی که به لحاظ هستی‌شناختی تقلیل‌ناپذیر باشند، وجود ندارند. دوگانه‌انگار نیز به درستی بر این باور است که پدیده‌های ذهنی تقلیل‌ناپذیر وجود دارند، اما به آن‌جا می‌انجامد که به خطا می‌گوید: آن‌ها چیزی جدا از دنیای عادی فیزیکی هستند که در آن زندگی می‌کنیم، یعنی چیزی علاوه بر بنیان‌های فیزیکی‌شان (سرل، ۱۳۹۶: ۱۲۶).

از سوی دیگر، سرل در آثار گوناگونش، به بررسی زبان، با نگاه ویژه فلسفه زبان پرداخته و زبان را در ارتباطی دوسویه با ذهن می‌بیند. به باور وی، فلسفه زبان، گوشه‌ای از فلسفه ذهن است و بحث ذهن بر زبان ارجحیت دارد. اما این نتیجه، دلیل بر بی‌اهمیت بودن بحث زبان برای او نیست. زیرا اهمیت ساختارهای دستوری و غیردستوری زبان برای تکامل و تعالی ذهن، غیرقابل انکار است و در کتاب *فعال‌گفتاری و کتاب عبارت و معنا* آن را چنین مورد اشاره قرار داده:

«رویکرد من به مسائل زبان، بر این فرض استوار است که فلسفه زبان، شاخه‌ای از فلسفه ذهن است. توانایی افعال گفتاری بر عرضه اشیاء و وضع امور در جهان، یکی از مصادیق توانایی زیست‌شناختی و بنیادین ذهن (یا مغز) است بر مرتبط ساختن ارگانیسم با جهان از طریق حالت‌های ذهنی‌ای مانند باور، اراده و به ویژه از طریق فعل و ادراک حسی» (Searle, 1999: Vi).

زبان یکی از نتایج آبیجکتیو حیث التفاتی در آگاهی انسان است. انسان تنها موجودی است که از موهبت زبان برخوردار بوده و به وسیله آن می‌تواند در نهادهای اجتماعی نقش‌آفرینی کند. سرل در کتاب *افعال گفتاری*، واقعیت را به دو گونه طبیعی و نهادی تقسیم می‌کند. وی نقش زبان در شکل‌گیری هرگونه واقعیت و حقیقتی را مهم دانسته و به این نتیجه می‌رسد که بسیاری از واقعیت‌های انسانی ریشه‌های زبانی دارند.

چنین است که زبان حاصل واژه‌ها و واج‌ها است و واژه‌ها، بار معنایی دارند. زبان از دو جنبه نحوی و معناشناختی برخوردار بوده که در بحث هوش مصنوعی و ساختار فیزیولوژیک مغز، نقش بنیادین ایفا می‌کند و چنان‌که خواهیم دید، سرل با تفکیک ساختار نحوی و معناشناختی زبان و آگاهی، قائلین به هوش مصنوعی و فیزیکیالیست‌های رادیکال را مورد نقد قرار می‌دهد. از این‌رو، با تبدیل راز آگاهی به مسأله آگاهی و تحلیل ساختارهای زبانی درست، ما را در یافتن پاسخ به پرسش‌های زیر یاری می‌کند:

۱. ذهن (آگاهی) چیست و با ساختار فیزیولوژیک مغز چه ارتباطی دارد؟
۲. زبان به عنوان مجموعه قواعد گفتاری، چگونه قابل تبیین و بررسی است؟
۳. با نگرش زیست‌عصب‌شناختی، چگونه می‌توان ارتباط ذهن و زبان را تحلیل نمود؟

۲. آگاهی و چارچوب عصب زیست‌شناختی ذهن

به باور سرل ارائه پاسخی دقیق به این پرسش دشوار است که: چگونه از یک توده‌ی یک و نیم کیلوئی اسفنجی با بخش‌های گوناگون، آگاهی تولید می‌شود؟ به نظر او، تحلیل‌های غلط باعث شده که بحث آگاهی و ذهن به راز غیرقابل پاسخی تبدیل شود. نخستین برداشت نادرست را دوگانه‌انگاران داده‌اند: به جهت ناکامی دوگانه‌انگاری در شکل دکاری آن، مخصوصاً ناکامی در فراهم آوردن توضیحی مکفی و حتی منسجم از ارتباط ذهن و بدن، دوگانه‌انگاری به طور گسترده، در هر شکل آن مردود است (سرل، ۱۳۹۶: ۵۳).

به همین دلیل، گام نخست برای رهایی از این چالش مشکل‌آفرین، کنار گذاشتن مفروضات خطا و گذار از برداشت‌های سنتی است: تا وقتی چنان فکر کنیم و سخن بگوئیم که ذهنی و فیزیکی به دو قلمروی متافیزیکی جدا تعلق دارند، ارتباط مغز و آگاهی همیشه یک راز باقی خواهد ماند، و توضیحی خرسندکننده از ارتباط میان شلیک‌های نورونی و آگاهی حاصل نخواهیم کرد. نخستین گام برای پیشرفت علمی و فلسفی در چنین حوزه‌هایی این است که سنت دوگانه‌انگاری دکاری را فراموش کنیم و فقط به یاد داشته باشیم پدیده‌های ذهنی، پدیده‌های عادی زیست‌شناختی هستند. درست به همان معنا که فتوسنتز و گوارش چنین‌اند (سرل، ۱۳۹۹: ۲۵). مانع بعدی به نظر وی، تفاسیر یگانه‌انگارانه و مونیستی است.

۲.۱. دوگانه‌انگاری و یگانه‌انگاری بر علیه آگاهی و حیث التفاتی

بنیان‌های غلطی که مکاتب فکری یاد شده پی‌ریزی کرده‌اند، باعث ایجاد مفروضات خطایی در شناخت آگاهی شده است. اصلی‌ترین بنیان غلط، حذف یکی از طرفین مجادله به نفع دیگری است. من دو مکتب فلسفی را طرد می‌کنم: از یک‌سو ماتریالیسم، به همراه *تقلیل‌گرایی* (Reductionism) و *حذف‌گرایی* (eliminativism) که ملازم هم هستند. و از سوی دیگر، هر شکلی از *دوگانه‌انگاری* (dualism) یا نظریه سه جهانی یا هرگونه رازآلودسازی (mystification) که طبیعت بنیادی یا کلیت واقعیت‌های بنیادی را انکار می‌کند. ماتریالیسم اغلب برای انکار سرشت تقلیل‌ناپذیر و حذف شدنی آگاهی و حیث التفاتی اتخاذ می‌شود (سرل، ۱۳۹۸: ۳۳).

سرل، ایدئالیسم افلاطونی را چونان ریسمانی می‌بیند که دنباله‌اش در اندیشه سه جهانی پوپر و نگرش‌های فرهنگی هابرماس، اکلز و راجر پرنوز (از پیروان فرگه)، یافت می‌شود. غالباً دوگانه‌انگاری را نگرشی مبتنی بر قائل شدن به دو امر متمایز ذهنی و فیزیکی یا همان ساجکتیو و آبجکتیو می‌شناسند. پوپر و سایر افراد نزدیک به وی، باور دارند که ما در سه جهان فیزیکی، ذهنی و جهان فرآورده‌های فرهنگی زندگی می‌کنیم که شامل شعر و ادبیات و نظریه‌های علمی بوده که به تعبیر ایشان جهان تمدن و فرهنگ است. راجر پرنوز به تأثیر از فرگه، جهان ذوات و

ایده‌های افلاطونی را جهانی جدای از جهان فیزیکی در نظر می‌گیرد: این فرآیند به آن‌جا می‌انجامد که آگاهی و حیث التفاتی را چنان که مدعی آنم، بخشی از امر واقعی «فیزیکی» که متعلق به جهان زیست‌شناختی است، به حساب نمی‌آورد (سرل، ۱۳۹۸: ۳۵). نزد سرل، دوگانه‌انگاری قرائت‌های ضعیف و شدید دارد که به دوگانه‌انگاری ویژگی‌ها (خاصه‌ای) و جوهری تقسیم می‌گردد. با این حال، جدا از اختلافات جزئی درونی آن‌ها، ایراد اساسی‌شان از نظر سرل، هدایت بحث آگاهی به سمت رازآلود شدن است. نگرش یگانه‌انگارانه و مونیستی نیز از تیغ نقد سرل جان سالم به در نمی‌برد.

نگرش مونیستی (یگانه‌انگاری) در نتیجه شکست قائلین به دوگانه‌انگاری به وجود آمده: با شکست دوگانه‌انگاری که قائل به دو نوع جوهر یا ویژگی در عالم هستند طبیعی است که فرض شود یک چیز در عالم وجود دارد و این همان یگانه‌انگاری است (سرل، ۱۳۹۶: ۵۹). برای سرل، آغاز مفروضات خطا در همین شکافی است که دوگانه‌انگاری ترسیم کرده و به حذف حقیقت می‌پردازد. مطابق تفکر ایدئالیستی، جهان به تمامی ذهنی یا روحانی است و به زبان فنی چیزی جز «ایده‌ها» وجود ندارد و به طور کلی هر پدیده ذهنی، صرفاً یک تصور (ایده) است. از جمله ایدئالیست‌های معروف می‌توان به افلاطون، هگل، برکلی، برادلی و رویس اشاره کرد (همان: ۵۹). از سوی دیگر ماتریالیست‌ها قائل به یگانگی ماده هستند. ماتریالیسم می‌گوید: تنها واقعیت موجود، واقعیت مادی یا فیزیکی است و در نتیجه اگر حالات ذهنی وجود واقعی داشته باشند، باید به نحوی از انحاء به حالتی از حالات فیزیکی تقلیل‌پذیر باشند (همان: ۶۰).

دو طرف مشاجره سعی در حذف یکی از طرفین معادله را دارند. در این میان تنوع نگرش‌های ماتریالیستی و فیزیکیالیستی بیشتر است. قائلین به اینهمانی، سازوکار سابجکتیو و آبجکتیو مغز را اینهمان و یکی می‌پندارند که رفتارگرایی و کارکردگرایی از دل آن برمی‌خیزد.

رفتارگراها می‌گویند: داشتن یک حالت ذهنی، تنها به معنای تمایل به انجام رفتاری خاص است و تمایل را باید با گزاره‌های شرطی به شکل P آن‌گاه Q بیان کرد (همان: ۶۳). جان واتسون و اسکینر و پاولف، از جمله رفتارگرایانی هستند که مبنای حقیقت را بر پایه رفتارهای ظاهری موجودات می‌سنجیدند. با گذشت زمان معضلات نظریات آن‌ها بیش از پیش پدیدار شد. یکی پنداشتن احساساتی مانند درد و خارش و ... با گرایش‌های رفتاری‌شان، نامعقول به نظر می‌رسد، زیرا احساس درد یک چیز است و رفتار درد چیز دیگر.

از سوی دیگر، با پیشرفت تکنولوژی و اختراع دستگاه‌های دقیق اسکن مغزی و فیزیولوژیک، ثابت شده که حالات فیزیکی و ذهنی را نمی‌توان یکی پنداشت و این خبر خوبی برای قائلین به نظریه اینهمانی نبود.

کارکردگراها هم که علت یکی بودن حالات ذهنی با حالات فیزیکی مغز را در نوع علیتی می‌دیدند که از کارکرد رفتار کلی ارگانیسم منشأ می‌گرفت، به سوی نظریه هوش مصنوعی حرکت کردند که نمود آن را به شکل رادیکال در آثار آلن تورینگ می‌توان مشاهده کرد. تورینگ مغز انسان را همان کامپیوتر می‌دانست که هر دو به کار محاسبه مشغولند، پس ذهن نیز کارکرد محاسباتی دارد: آیا مغز ماشین محاسبه است؟ از سوی دیگر، به شکل دقیق‌تر می‌توان پرسید آیا اندیشیدن نوعی محاسبه است؟ مبنای پاسخ مثبت تورینگ به این پرسش در فلسفه روان‌شناسی موضوع منازعات بسیاری بوده است (هره، ۱۳۹۹: ۲۲۹).

اما به نظر سرل، هر کدام از این نگرش‌ها نقاط ضعف و قوتی دارند که پیامدشان، ایجاد مفروضاتی خطا در تفسیر رابطه میان ذهن و مغز یا همان بحث قدیمی روح و بدن است. از جمله این مفروضات غلط می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. تمایز نهادن میان امر ذهنی و امر فیزیکی

۲. قائل شدن به تقلیل یکی بر دیگری

۳. ارتباط علی و مجزا میان رخدادها

سرل با طرح پرسش منطقی از آگاهی و گذار از نگرش‌های سنتی و رادیکال و مفروضات خطای آن‌ها، به نگرش نوین خود با عنوان طبیعت گرای زیست‌شناختی، اشاره دارد و در آثار گوناگون آن را تشریح می‌نماید. این نوع نگرش، هم جنبه ساجکتیو و ذهنی را در نظر دارد و هم به جنبه آبجکتیو و مادی می‌پردازد.

۲.۲. تبدیل راز آگاهی به مسئله آگاهی

گرچه سرل با رد ماتریالیسم و ایدئالیسم کار خود را دشوار کرده، با این حال، به دلیل دقتی که در شناسایی نقاط ضعف مسئله آگاهی دارد، توانسته مقداری از ابهام و رازگونه‌گی این مسئله را کاهش دهد. همچنین از فیزیکیالیسم رادیکال افرادی مانند آلن تورینگ که ذهن انسان را مشابه کامپیوتر محاسبه‌گر در نظر گرفته‌اند، با تکیه بر استدلال / تاق‌چینی گذر می‌کند: از آن‌جا که به نظر می‌رسد زبان ذهن‌گرایانه از توصیف اندیشه‌ها و کنش‌های انسانی جداشدنی است، این آزمایش فکری ادعای ماشین محاسباتی بودن مغز انسان را نیز رد می‌کند (Smith, 2003: 217).

سرل، همسو با نگرش‌های ماتریالیستی و فیزیکیالیستی، می‌پذیرد که اساس آگاهی مبتنی بر مغز است و هر حالت آگاهانه و هر حالت ذهنی، جدای از حالت‌های مغزی حاصل نمی‌شود. مثلاً با بررسی و تحلیل فرایند فیزیولوژیک مغز متوجه می‌شویم که عواطف با عبور از نواحی قشری در منطقه آمیگدال، مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند یا داده‌های گفتاری و کلامی، به شکل کلی در ناحیه ورونیکه ساخته و پرداخته می‌شوند که ساکن قسمت تحتانی بالاتر از لب

گیجگاهی و در سمت چپ مغز است. زبان بسط بیشتر صداها را معینی است که برای برقراری ارتباط به کار می‌رود و تصاویر ذهنی صداها در تفکر به کار می‌رود. ناحیه پیشانی گفتار این صداها را می‌گیرد و آن‌ها را به صورت گفتار بر زبان آمده یا خاموش به روشنی بیان می‌کند (ریتی، ۱۳۹۲: ۳۹۴).

از این‌رو، نخستین گام سرل در کشف مسأله آگاهی، پذیرش ساختار فیزیولوژیک مغز است. ولی برخلاف قائلین به نظریه اینهمانی و حذف‌گرایان، آگاهی را منوط به ساختار فیزیکی مغز نکرده و آن را ویژگی سطح بالاتر مغز می‌داند:

ما از حالت‌های فراوان ذهنی و آگاهانه برخورداریم که بخش اعظمی از آن‌ها التفاتی هستند و بخشی هم غیرالتفاتی. مثلاً هنگام تشنگی به دنبال آب می‌گردیم، این حالت دقیقاً توجیه فیزیولوژیک دارد و به تمامی معلول فرآیندهای عصب زیست‌شناختی است. اگر به اندازه کافی آب در بدنم نباشد، کمبود آب باعث یکسری پدیده‌های پیچیده زیست-عصب شناختی شده که احساس تشنگی را در من به وجود می‌آورد (سرل، ۱۳۹۶: ۱۱۳).

علاوه بر این، حالات دیگری مانند احساس درد، رنج، شهوت، عشق و سایر موارد، اغلب آگاهانه هستند. گرچه حالاتی مانند اضطراب و دلهره آگاهانه نیستند و همچنین همه‌ی حالات التفاتی، واقعی و ذهنی نمی‌توانند باشند. سرل تا این‌جا، کنار قائلین به نگرش‌های فیزیکی ایستاده ولی آن‌جا که در جستجوی تعیین چارچوبی عقلانی و واقعی برای ذهن و آگاهی می‌گردد، برخی آموزه‌های آن‌ها را کنار گذاشته و از آن گذر می‌کند. زیرا به باور وی حالات ذهنی و مبحث آگاهی، امری واقعی است در درون جهان مانند سایر مکانیسم‌های فیزیولوژیک همچون گوارش، آموزش، یادگیری و مواردی از این دست. بنابراین دلیل، میان ساخت آبجکتیو و امر سابجکتیو تمایز شناختی قائل می‌گردد که در نهایت با هم پیوند می‌خورند. سرل در کتاب *راز آگاهی* به تحلیل اندیشه‌های دانشمندانی مانند فرانسیس کریگ، جراللد ادلمن، راجر پنروز، دنیل دنت و دیوید چالمرز که عمدتاً قائل به نظریه تکامل هستند، پرداخته است. کریگ به عنوان یک عصب‌شناس، نظریه پیوند میان مغز و ذهن را مطرح کرده و باور دارد فعل و انفعالات ذهنی چیزی جز تحولات شیمیایی مغزی نیست. علاقه و اندوه‌ها، خاطرات و جاه‌طلبی‌ها، احساس هویت فردی و اراده‌ی آزاد شما، در واقع چیزی بیش از تجمع وسیعی از سلول‌های عصبی و مولکول‌های پیوسته با آن نیست (سرل، ۱۳۹۵: ۲۵).

نتیجه این نگرش، ماتریالیسم مبتنی بر حذف‌گرایی است که سرل به مخالفت با آن برخاسته، زیرا اینهمانی میان ذهن و مغز را در پی دارد و نهایتاً باعث تقلیل ذهن به مغز و دست آخر حذف ذهن به نفع مغز و ساختار نوروشیمیایی آن خواهد شد. سرل چنین ایراد کرده: نخست آن که فهم وی (کریگ) از مسأله کیفیات ذهنی نادرست است. دوم، با تبیینی که کریگ از تحویل

آگاهی به شلیک سلول‌های عصبی ارائه داده، ناسازگار است و سوم این‌که، کریگ، ساختار منطقی تبیین پیشنهادی‌اش را به طور شفاف بیان نمی‌کند. (سرل، ۱۳۹۵: ۳۴-۳۶)

از سوی دیگر، با وجود همدلی با نگرش نو داروینی ادلمن، در باب نقشه‌های موجود در صفحه‌ای از سلول‌های عصبی مغز و ایده انتخاب گروه نوروینی که پیامد تکامل زیستی به حساب می‌آید و همچنین نظریه بازگشت، که فرایندی است مشتمل بر پیام‌های موازی که میان نقشه‌های موجود در مغز رد و بدل می‌شوند، به ادلمن ایراد می‌کند که درک صحیحی از آگاهی ارائه نداده و نثر او، روشن و روان نیست. ادلمن هنوز دلیلی بر این مدعا ارائه نکرده است که چرا مغزی که تمام این خصوصیات را دارد، باید دارای ادراک حسی و هوشیاری باشد (سرل، ۱۳۹۵: ۵۰).

به عبارت بهتر، علیرغم این که ادلمن از مغز، تحلیل فیزیولوژیک مطلوبی ارائه داده، اما نتوانسته تمام مختصات و قابلیت‌های آگاهی را در روشنایی بخشی به چارچوب واقعی و حقیقی آن، مشخص کند. سرل در راستای پاسخ‌گویی به پرسش نخست ما در باب آگاهی و مغز ابتدا چند ایراد اساسی در نگرش‌های پیشین می‌بیند و سپس چارچوب درستی از آگاهی را برای ما تدوین می‌کند. این ایرادها عبارتند از:

۱. عدم وجود تصویری روشن از مسأله
 ۲. شکاف ایجاد شده توسط دکارت میان واقعیت ذهنی و فیزیکی
 ۳. عدم درک درست از مفهوم علیت
 ۴. اصرار بر به کارگیری استعاره‌ی کامپیوتری ذهن (سرل، ۱۳۹۵: ۱۵-۱۲).
- به باور سرل همه این مشکلات ناشی از خلط میان نگرش اول شخص و سوم شخص است. به نظر سرل، آگاهی ویژگی زیست‌شناختی مغز است و سطح نوروینی مغز و کنش‌ها و واکنش‌هایی که در قالب شلیک‌های عصبی به صورت فیزیکی انجام می‌شود، مرحله و سطح پایین آگاهی است که از خصلت و ویژگی آبجکتیو و سوم شخص برخوردار بوده و آگاهی و حالت‌های ذهنی، اموری سابجکتیو و اول شخص هستند.
- امر ذهنی، سابجکتیو، اول شخص، غیرمادی، کیفی و التفاتی است و امر فیزیکی، آبجکتیو، سوم شخص، مادی، کمی و غیرالتفاتی (همان: ۱۱۷).

سرل باور دارد که با قائل شدن چنین تمایزی میان امر ذهنی و امر فیزیکی هم به خوبی شکاف میان آن‌ها را می‌توان شناسایی کرد و هم راهکار مطلوبی برای بهره‌وری عقلانی از آن پیدا نمود. وی می‌گوید تحویل بردن هر کدام از آن‌ها به دیگری، خطایی فاحش است که مسأله آگاهی را با حذف رقیب، به راز آگاهی تبدیل خواهد نمود. از این‌رو، در بحث ذهن و زبان به جای فیزیکیالیسم و ماتریالیسم، رو به سوی ناتوریالیسم کرده و در بستر آن دانه‌های زیست‌شناختی

می‌کارد. به اعتقاد من باید زبان را نه به عنوان موضوع بنیادی فلسفه، بلکه چون تجلی صور بنیادی عموماً زیست‌شناختی حیث التفاتی تلقی کنیم (Searle, 1979: 84).

آگاهی برای سرل، امری است که در جهان فیزیکی روی می‌دهد و باید آن را همچون یک واقعیت نگریست. دیگر اشکال ندارد که امور ذهنی را از آن حیث که ذهنی هستند، فیزیکی به ماهو فیزیکی قلمداد کنیم. باید در تعاریف ذهنی و فیزیکی سنت دکارتی تجدیدنظر کنیم. تعاریفی که از کفایت لازم برای توضیح و تبیین واقعیات برخوردار نیستند (سرل، ۱۳۹۶: ۱۱۹).

آگاهی، پیامد مغز است همان‌گونه که معده غذا را هضم می‌کند، پس نباید آن را تقلیل حذفی کرد. آگاهی صرفاً فرایندی مغزی است و به حالت فیزیکی تقلیل نمی‌شود، بلکه خودش بخش عادی از جهان فیزیکی است نه فراتر از آن. به همین دلیل آگاهی را باید بعدی از مغز دانست که به لحاظ هستی‌شناختی متشکل از تجارب سابجکتیو است. (همان: ۱۲۷)

در نتیجه می‌توان گفت: چنین نیست که در مجموعه شما دو قلمرو متافیزیکی مختلف وجود داشته باشد: «فیزیکی» و «ذهنی» بلکه از میان فرآیندهایی که در مغزتان روی می‌دهد، برخی‌شان تجارب آگاهانه‌اند (همان: ۱۲۷). در ادامه خواهیم دید که زبان، یکی از مهم‌ترین تجارب آگاهانه است که سرل در راستای بحث ذهن و آگاهی به بررسی آن پرداخته و رابطه‌ای دو سویه میان‌شان می‌بیند.

۳. زبان و افعال گفتاری

گرچه با بررسی آثار و اندیشه‌های سرل چنین به نظر می‌رسد که اولویت نخست او در بحث رابطه‌ی ذهن و زبان، ذهن و مسائل مرتبط با آگاهی است. با این حال، در بررسی جایگاه زبان و مسائل و قواعد مرتبط با آن دقت و ظرافت خاصی را به خرج می‌دهد. تحلیل زبان در اندیشه سرل مستلزم صرف زمان است و تلاش ما، بررسی جنبه‌های مرتبط با ذهن از نظر او است. پس در ادامه به سویه‌های مرتبط زبان با ذهن می‌پردازیم.

سرل تا حدودی میراث‌دار ویتگنشتاین دوم و بازی‌های زبانی او است. به هنگام تدوین آثار مهم خود در زمینه زبان، همواره به نقد نظریه تصویری معنا در اندیشه ویتگنشتاین نخست پرداخته و تا حدودی با ویتگنشتاین متأخر به خاطر ارائه نظریه *استعمال* و بازی‌های زبانی، همدلی نشان می‌دهد و استراوسن با نگرشی تقریباً متفاوت در کتاب *درباره حکایت* می‌گوید: تبیین گزاره‌ها، صرفاً با ساختار نحوی و دستور زبانی آن صورت نمی‌پذیرد، بلکه گزاره‌های زبانی را باید بر حسب این که فعل و گفتار یک گوینده هستند، بررسی نمود (سرل، ۱۳۸۷: ۳۲).

از سوی دیگر، با وجود این که در حیطه اندیشه زبان متعارف گام برمی‌دارد که به نقد برداشت پوزیتیویست‌های منطقی در باب زبان می‌پردازند و معیار صدق آن‌ها را که تحت تأثیر نظریه

تصویری ویتگنشتاین نخست هستند، مورد انتقاد قرار می‌دهد، با همسنگران خود، از جمله پل گریس، توافق چندانی بر سر جایگاه زبان نشان نمی‌دهد و کارکرد زبان را هم صدا با آستین، چیزی فراتر از قصد و نیت کاربر زبان می‌داند: نتیجه‌ای که آستین از بررسی گزاره‌های اخباری و انشایی به دست آورده، این بود که هر بیان و اظهار، نوعی فعل گفتاری است. (Martinich, 2001: 220).

از این جاست که اندیشه سرل، به تأثیر از ویتگنشتاین متأخر و آستین به سمت تأکید بر فعل بودن زبان هدایت می‌شود و با نگرش افعال گفتاری، چارچوب این اندیشه را بسط می‌دهد.

۳. ۱. فعل گفتاری و حیث التفاتی

به باور بنده (نویسنده این پژوهش) زبان در اندیشه سرل را به شکل غیررسمی می‌توان به دو دوره تقسیم کرد. در دوره نخست که به حیث التفاتی با جنبه فردی و با زاویه مسأله آگاهی و مبارزه با نشان دادن آگاهی چنان یک راز، پرداخته و دوره دوم نیز با نگارش کتاب ساخت واقعیت / اجتماعی، حیث التفاتی را به عنوان امری جمعی مورد تحلیل قرار می‌دهد. سرل در هر دو دوره، آگاهی و بحث ذهن را در اولویت اندیشه‌اش قرار داده و زبان را چنان جنبه‌ای ابجکتیو از حیث التفاتی می‌پندارد. زبان آدمی مصداقی از اشکال بنیادین عموماً زیست‌شناختی حیث التفاتی همچون ادراک و کنش، و نیز باور و میل است و باید زبان را امری مشتق از این صور بنیادی‌تر زیست‌شناختی حیث التفاتی دانست. (Searle, 2002: 144).

با این نگرش، زبان هم بخشی از ذهن و کارکردهای آگاهانه آن است، زیرا حیث التفاتی به تعبیر سرل، سطح بالای جنبه فیزیکیال ذهن بوده و چنان‌که پیش‌تر اشاره شد سطح پایین‌تر آن، به شلیک‌های عصبی و فعل و انفعالات نورونی مربوط است. به هر تقدیر، چنین به نظر می‌رسد که زبان در اندیشه‌های آغازین سرل و بیشتر در کتاب افعال گفتاری با رویکردی فردی مورد بررسی قرار می‌گیرد. زیرا، از تناظر یک به یک بر جای مانده در اندیشه ویتگنشتاین، با عالم واقع، به درون ذهن و کارکردهای مرتبط با آن باز می‌گردد. زبان در ویتگنشتاین متأخر بر روی واقعیت تأثیر می‌گذارد، گفته‌اند در رساله، واقعیت به زبان شکل می‌دهد، اما در پژوهش‌ها زبان به واقعیت شکل می‌دهد (ویتگنشتاین، ۱۳۸۹: ۱۲). با توجه به این تغییرات، معنای واژه به حاشیه می‌رود و نقش دستور زبان عیان می‌شود. معنای هر واژه منفرد در یک زبان به وسیله «قواعد گرامری»، که واژه با آن استعمال می‌شود، تعریف و تثبیت می‌گردد. (Krkac, 2012: 59).

در این نگرش هر زبان، متشکل از چند مؤلفه‌ی مهم است. یکی از این بنیان‌ها قصد گوینده و کاربر زبان است و دیگری قواعد مهم حاکم بر ساختار زبان. سرل با تأکید بر قواعد و ساختار زبانی، از گرایس فاصله می‌گیرد، زیرا به نظر گرایس، کلیت زبان فقط حول محور قصد می‌گردد.

حالت‌های ذهنی صرفاً حالت هستند و افعال زبانی، فعل، یعنی فرایندهای التفاتی، اما این تمام ماجرا نیست. زیرا در پس هر فعل التفاتی قواعدی نهفته است که مستقیماً معنا را تشکیل می‌دهد. (Searle, 1999: 27).

اما سرل به این اکتفا نمی‌کند و قواعد و ساختارهای زبانی را امری مهم برای درک کارکرد آن می‌داند. در اینجا است که به آستین نزدیک می‌گردد زیرا وی نیز به عنوان نخستین فیلسوفی که به بحث افعال گفتاری پرداخته، نقش قواعد زبانی را نادیده نمی‌گیرد. به نظر آستین برای هر حالت گفتاری، قاعده وجود دارد و از نظر وی می‌توان میان سه سطح متفاوت از افعالی که انسان هنگام سخن گفتن انجام می‌دهد، تمایز قائل شد. یعنی میان: (A) فعل تلفظی (locutionary act) (B) فعل مضمون در سخن (illocutionary act) (C) فعل ناشی از سخن (perlocutionary act) تمایز قائل شد. فعل گفتاری در سطح (A) حاوی معنای خاص واژه‌ها است و فقط به لحاظ لغوی واژه‌ها را در بر می‌گیرد اما در سطح (B) هر عبارت و واژه ای حاوی معنا و مفهوم خاصی است که در بردارنده معنای خاص خودش است که در حالت‌های گوناگون می‌تواند بار مفهومی خاصی را منتقل کند. در حالت (C) علاوه بر بار معنایی، هر فعل گفتاری با یک کنش و عمل مواجه است، یعنی گفتار انجام شده به فعل تبدیل می‌شود. سرل به تأثیر از این اندیشه آستین، و البته با نقد افکار او، محور مبحث افعال گفتاری را فعل مضمون در سخن می‌داند، و میان توصیف و تبیین زبانی تمایز قائل می‌گردد: به اعتقاد سرل، اغلب نکاتی که ما درباره زبان می‌گوییم یا از سنخ توصیف‌های زبانی‌اند و یا تبیین‌های زبانی. ما باید میان (۱) سخن گفتن (۲) توصیف سخن و (۳) تبیین سخن تمایز قائل شویم (سرل، ۱۳۸۷: ۱۰۵).

در حقیقت سرل، با شناسایی چارچوب‌های زبان، سعی دارد به جراحی بیماری‌های زبانی بپردازد و در این مسیر، به قواعد ذهنی تکیه می‌کند چرا که فلسفه زبان را بخشی از فلسفه ذهن به حساب می‌آورد. زبان از بیماری‌های ویژه‌ای رنج می‌برد که باید به دست افراد اهل فن شناسایی و درمان شوند. سرل دغدغه خود را بررسی و شناسایی زبان درست ساخت می‌داند و در کتاب *افعال گفتاری* به تحلیل این چارچوب می‌پردازد. به نظر سرل، کار فیلسوف گرچه بر پایه زبان درست ساخت و خردمندانه است ولی هدف او ایستادن بر قله زبان نیست، بلکه باید از شاه‌راه‌های زبان به قله‌های ذهن دست پیدا کند. چنین است که هدف سرل، از آغاز، تطبیق واژگان و مفاهیم با واقع نبوده، بلکه نگرستن به زبان در آینه ذهن را محور کار خود قرار داده است. پرسش محوری کتاب افعال گفتاری این است که چه چیزی به انسان این امکان را می‌دهد که مثنی اصوات از دهان خارج کند و سلسله‌ای از علائم و نشانه‌ها بنگارد که دارای پیامدهای معناشناختی خیره‌کننده‌ای چون معناداری، بی‌معنایی، صدق و از جمله رابطه انسان با واقعیت باشد؟ (سرل، ۱۳۸۷: ۱۸).

به عبارت بهتر، سرل در جستجوی تحلیل ساختار زبان و مسائل مرتبط با آن صرفاً به خاطر خود زبان نیست، بلکه می‌خواهد بداند که این اصوات از کجای مغز انسان به معنای منسجم در راستای مفهوم‌سازی تبدیل می‌گردند. و دست آخر با تکیه بر بحث حیث التفاتی، چنین نتیجه می‌گیرد که زبان هم بخشی از فرایند سطح بالای آگاهی و حیث التفاتی است و تا این‌جا، جنبه‌ای فردی دارد که با تکیه بر کنش و واکنش‌های فردی، آگاهی انسان قابل تبیین می‌باشد. وی در ادامه اندیشه خود، با کشف جنبه اجتماعی، به بحث حیث التفاتی جمعی پرداخته و زبان را در نسبت با واقعیت‌های نهادی و عمومی مورد تحلیل و بررسی قرار می‌دهد.

۲.۳. زبان و واقعیت‌های نهادی

معمولاً تاریخ اندیشه، شاهد چرخش‌های فکری و زبانی گوناگون است. سرل نیز مانند سایرین برداشت فردمحور مبتنی بر آگاهی و حیث التفاتی فردی خود را به آگاهی و حیث التفاتی جمعی پیوند می‌زند و به پشتوانه آن، زبان را در دامنه بنیان‌های اجتماع می‌بیند. وی در آثار متأخر خود، زبان را مورد بازنگری قرار داده. «زبان مطابق برداشتی که من از آن دارم، اساساً شامل هویتی است که نقش نماد دارند، و در زبان و برخلاف حالات التفاتی پیش‌زبانی، این‌گونه توانایی‌های التفاتی ویژگی ذاتی هویت زبانی نیست، بلکه ناشی از توانایی التفاتی ذاتی در انسان‌هاست» (سرل، ۱۴۰۰: ۸۹).

سرل مانند چامسکی انسان را تنها موجود دارای موهبت زبان می‌شناسد: زبان انسان، بدون شباهت قابل ملاحظه‌ای با جهان حیوانات، پدیده‌ای منحصر به فرد است. اگر مسأله چنین باشد، توجیه تکامل زبان انسان از نظام‌های ارتباطی ابتدایی‌ای که در سطوح پایین‌تری از ظرفیت عقلی تظاهر می‌یابند، کاملاً بی‌معنی است (چامسکی، ۱۳۹۳: ۹۸).

سرل به همراه چامسکی جزء فلاسفه دوره نخست/انقلاب شناختی به حساب می‌آید و طبیعی است برای تبیین جایگاه زبان، واقعیت‌های علمی دوره‌اش را بپذیرد یا نقد کند. سرل از این حقیقت انقلاب چامسکی به نفع قصدمندی یا *التفاتی بودن* اجتماعی زبان به عنوان زیرساخت واقعیت‌های نهادی بهره می‌برد. بنیادی‌ترین تفاوت میان ما با دیگر حیوانات این است که ما از زبان بهره می‌بریم و دیگر حیوانات خیر (سرل، ۱۳۹۹: ۶۱). این تفاوت را می‌پذیرد ولی با این تغییر که زبان را صرفاً یک فعل ارتباطی در نظر نمی‌گیرد بلکه موهبتی است در درون یک موجود قصدمند با قواعد و قراردادهای خاص. نکته اساسی در خصوص آدمیان این است که زبان به آنان توانایی *بازنمایی کردن* (represent) می‌دهد (همان: ۶۲).

هر جامعه‌ای از مؤلفه‌هایی تشکیل شده که چارچوب آن را در راستای حیات آن جامعه تعیین می‌کنند و پیش‌برد اهداف جامعه در گرو پای‌بندی به آن چارچوب‌ها است. این چارچوب‌ها از

واقعیت‌های نهادی و غیرنهادی تشکیل شده‌اند. واقعیت‌های نهادی به عنوان بخش لاینفک اجتماعات انسانی، چونان امور موجود بازنمایی می‌شود و زبان در بازنمایی آن‌ها نقش مهمی ایفا می‌کند. سرل واقعیت‌های نهادی را به دو بخش وابسته به زبان و غیروابسته به زبان در نظر می‌گیرد. مثلاً: پول، بازی فوتبال، علائم راهنمایی و رانندگی و مواردی از این دست، واقعیت‌های بنیادین زندگی اجتماعی به حساب می‌آیند که از علائم و نشانه‌هایی تشکیل شده‌اند، و این علائم و نشانه‌ها در حیطه زبان معنا می‌یابند و اگر زبان در کار نباشد، به کارگیری آن‌ها دشوار و حتی غیرممکن خواهد بود. یک اسکناس صد هزار تومانی و گل زدن در بازی فوتبال و کسب امتیاز یا چراغ قرمز سر چهارراه‌ها صرفاً به واسطه واژگان زبان قابل بازگو کردن هستند و در اجتماعات غیرانسانی کارکرد ندارند.

بازنمایی واقعیت‌های نهادی همیشه مستلزم زبان است. اما چرا زبان؟ پاسخ این است که هیچ پدیده‌ای آن‌سو وجود ندارد مگر واقعیت‌های محض و بی‌معنا ... درون واقعیت‌های فیزیکی محض چیزی وجود ندارد که بتواند محتوای معنایی برای آن فراهم کند (Rust, 2009: 121-123).

واقعیت‌های نهادی غیروابسته به زبان، همان واقعیت‌های فیزیکی خارج از چارچوب زبان هستند. مثلاً یک نفر می‌گوید برف فراوانی روی کوه دماوند باریده. چه ما آن را بر زبان بیاوریم و چه نیاوریم، برف روی قله وجود دارد و فقط آن را بیان می‌کنیم. چنین است که در واقعیت‌های نهادی اجتماعی، زبان عامل لاینفک و اجتناب‌ناپذیری به حساب می‌آید. و حیث التفاتی اجتماعی در کنار حیث التفاتی فردی مسئول تحلیل و بررسی و بازگو کننده آن است. بنابراین، از یک‌سو زبان در اندیشه سرل، به حیث التفاتی وابسته است که خودش از اجزاء فرایند سطح بالای آگاهی به حساب می‌آید و از سوی دیگر، عامل اتصال موجود آگاه به جهان بیرون است و در تفاسیر عصب زیست‌شناسانه سرل، توجیه بیولوژیک و زیستی می‌یابد، چرا که موهبتی مختص زیست جهان انسان است و از قواعد و قوانین منطقی و عقلانی بهره می‌برد.

۴. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در این بخش با توجه به مطالب یادآوری شده، می‌توان به پرسش‌های سه‌گانه مطرح شده در مقدمه، مختصراً پاسخ‌هایی از نگاه سرل ارائه داد و چنین نتیجه‌گیری کرد که:

۱. در پاسخ به پرسش نخست، مبنی بر اینکه ذهن (آگاهی) از نظر سرل چیست و با ساختار فیزیولوژیک مغز چه ارتباطی دارد؟ می‌توان گفت: آگاهی یک حالت است بر فراز تمامی حالت‌های فیزیکی ولی مرتبط با آن‌ها. به عبارت دیگر، آگاهی به تعبیر بنده (نویسنده) خروجی مغز است و به تعبیر سرل، حالت سطح بالای مغزی که در سطح پایین آن، شلیک‌های عصبی قرار دارند. وی آگاهی را چیزی شبیه فتوستنز گیاهان می‌داند که ماحصل و نتیجه فعالیت‌های سلولی

آن‌هاست و بنده آگاهی را چیزی شبیه حرکت می‌پندارم. هنگامی که ماشین استارت می‌خورد، مجموعه‌ای از عوامل فعالیت می‌کنند و به حرکت می‌افتد، عملاً ما فقط ماشین و راننده یا هدایت‌گر آن را می‌بینیم، و حرکت را نمی‌توانیم چونان یک جسم فیزیکی مشاهده کنیم. در صورتی که در حقیقت وجود دارد و خروجی عوامل تشکیل دهنده ماشین است. پس آگاهی هم گرچه قابل مشاهده نیست اما، رانده‌مان و خروجی فعالیت‌های فیزیکی مغز به حساب می‌آید و حقیقتی است واقعی و غیرقابل انکار.

۲. پرسش دوم را چنین می‌توان پاسخ داد که زبان بر طبق نظر سرل، هم جنبه فیزیکی دارد و هم غیرفیزیکی. هم از عناصر آبجکتیو تشکیل شده و هم سابجکتیو و هم جنبه فردی دارد و هم جمعی. زبان در حالت فیزیکی، به فیزیولوژی اندام باز می‌گردد چونان یکی از ابزارها و قابلیت‌های موجودات دارای شعور. اما در جنبه غیرفیزیکی (که منظور ما در اینجا است) مشتمل است بر نظامی از قواعد و قوانین. زبان، اگر با درک صحیحی از قواعد برای کاربر آن، تدوین نشود، هیچ‌گاه به یک عنصر مطلوب تبدیل نخواهد شد و اگر، شامل ایرادات و نواقصی باشد، امر ارتباط را به خوبی پشتیبانی نمی‌کند. بنابراین، زبان در ساحت قوانین، مجموعه‌ای از افعال گفتاری است که به واسطه اهداف کاربر زبان چونان یک موجود آگاه تنسيق و استعمال می‌شود. چنان‌که در پژوهش یادآور شدیم، افعال گفتاری انواعی دارند که فقط نوع مضمون در سخن آن می‌تواند در برخورد با آگاهی صورت ایدئال زبان را فراهم بیاورد، چنین است که سرل از یک سو، قصد و نیت کاربر زبان را مهم می‌پندارد زیرا از آگاهی و التفات برخوردار است و این را می‌توان همان جنبه فردی حیث التفاتی زبان در نظر گرفت و از سوی دیگر، حیث التفاتی جمعی قرار دارد که طبق قوانین عمومی زبان می‌توان در مورد آن سخن گفت. پس، زبان و حیث التفاتی (که نماد و نمود جنبه ذهنی و حالت‌های آگاهانه مغز است) چه به لحاظ فردی و چه جمعی دو امر لاینفک در راستای پیش‌رفت و تعالی آگاهی انسان هستند.

۳. اما پرسش آخر این که سرل چگونه رابطه ذهن و زبان را با نگرش زیست عصب‌شناختی تبیین می‌کند؟ این پرسش را بدین نحو می‌توان پاسخ داد که: از یک سو، آگاهی ویژگی سطح بالای مغز است و از سوی دیگر، زبان یکی از جنبه‌های آبجکتیو حیث التفاتی است. بنابراین، زبان هم از زاویه فیزیولوژیک قابل بررسی است و هم غیرفیزیولوژیک و در نتیجه، زبان به عنوان فعل گفتاری، خارج از جنبه فیزیولوژیک، با جنبه‌ها و ویژگی‌های سطح بالای آگاهی مرتبط بوده و مستقیماً از درون آگاهی به جهان آبجکتیو متصل می‌گردد. در اینجا، زبان فرع بر مسأله آگاهی به نظر می‌رسد اما به نحوی است که هم باعث توسعه و تعالی آگاهی شده و هم آگاهی باعث توسعه و تعالی زبان می‌شود.

درک درست از جایگاه و ساختار مطلوب زبان، باعث می‌شود، آگاهی با جهان بیرون رابطه‌ای ایدئال‌تر برقرار کند. و هم از جنبه اجتماعی به عنوان یک واقعیت نهادی و عمومی و هم از زاویه فردی و به عنوان یک ابزار ارتباط فردی قابل بررسی است.

منابع

- چامسکی، نوام (۱۳۹۳). *زبان و ذهن*، ترجمه کورش صفوی، تهران، هرمس.
- ریتی، جان، جی. (۱۳۹۲). *راهنمای کاربران مغز*، ترجمه رضا امیررحیمی، تهران، نیلوفر.
- سرل، جان (۱۳۸۷). *افعال گفتاری جستاری در فلسفه زبان*. ترجمه محمد علی عبدالهی. قم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- (۱۳۹۵). *راز آگاهی*. ترجمه سید مصطفی حسینی، تهران، مرکز.
- (۱۳۹۶). *درآمدی کوتاه به ذهن*. ترجمه محمد یوسفی. تهران، نی.
- (۱۳۹۸). *اختیار و عصب زیست‌شناسی*. ترجمه محمد یوسفی، تهران، ققنوس.
- (۱۳۹۹). *فلسفه در قرن جدید*، ترجمه محمدحسین یوسفی، تهران، ققنوس.
- (۱۴۰۰). *ساخت واقعیت اجتماعی*، ترجمه میثم محمدامینی، تهران، فرهنگ نشر نو.
- ویتگنشتاین، لودویگ (۱۳۸۹). *پژوهش‌های فلسفی*، ترجمه فریدون فاطمی، تهران، مرکز.
- هره، رُم (۱۳۹۹). *مقدمه‌ای فلسفی بر علوم شناختی*، ترجمه حسین شیخ رضایی، مجید داودی نبی، تهران، فرهنگ نشر نو.

References

- Bennett, Maxwell, (2007) Neuroscience and philosophy: Brain, Mind, and language. Daniel Dennett, peter Hacker, John Searle. Columbia university press.
- Chomsky, Noam (2013). *Language and Mind*, translated by Koresh Safavi, Tehran, Hermes. In Persian.
- Herre, Rome (2019). Philosophical introduction to cognitive sciences, translated by Hossein Sheikh Rezaei, Majid Davoudi Nabi, Tehran, Farhang Eshar Nou. In Persian.
- Krkac, Kristijan (2012) A custodian of Grammar, Essy on Wittgenstein's university press of America.
- Martinich, P.A. (2001) A Companion to Analytic Philosophy. by David Sosa. Blackwell PUB.
- Ritty, John, J. (2012). *Brain users' guide*, translated by Reza Amir Rahimi, Tehran, Nilufar. In Persian.
- Rust, Joshua. (2009) John Searle. Continuum International publishing Group.
- Searle, John (1387) *Speech Acts*, a survey in the philosophy of language. Translated by Mohammad Ali Abdulahi. Qom Institute of Islamic Sciences and Culture. In Persian
- (2016), *the secret of knowledge*. Translated by Seyyed Mostafa Hosseini, Tehran, Markaz. In Persian
- (2016), *A short introduction to the mind*. Translated by Mohammad Yousefi. Tehran, Nei. In Persian

- (2018). *Choice and neurobiology*. Translated by Mohammad Yousefi, Tehran, Ghoghnoos. In Persian
- (2019). *Philosophy in the new century*, translated by Mohammad Hossein Yousefi, Tehran, Ghoghnoos. In Persian
- (1400) *Construction of social reality*, translated by Maisham Mohammad Amini, Tehran, Farhang Eshar Nou. In Persian
- , R. John. (1979) *Expression and Meaning* Cambridge university press.
- , R. John (1999) *Intentionality*. An essay in the philosophy of mind. Cambridge university press.
- , R. John. (2002) *consciousness and language* Cambridge university press.
- Smith, Barry. (2003) *John Searle*, Cambridge press 2003.
- Wittgenstein, Ludwig. (1389), *Philosophical Researches*, translated by Fereydoun Fatemi, Tehran, Markaz. In Persian